

Journalistit ja Georgian sota: tietämättömyyttä, PR:ää ja matkustusrajoituksia

Jukka Pietiläisen tutkimuksessa Georgian sodan kuvaamisesta suomalaisessa, venäläisessä ja virolaisessa mediassa suomalaiset saavat suhteellisen hyvän arvosanan. En itse seurannut systemaattisesti suomalaista mediaa, sillä lähdin Venäjälle heti muutaman päivän kuluttua sodan alkamisesta, mutta lukemani perusteella yhdyn Jukan näkemyksiin. Suomalaisilla ei selvästi ollut tarvetta hypätä Georgian innokkaan PR-koneiston kelkkaan. Toinen kysymys tietysti on, toimiko tuo koneisto Suomeen päin? Esimerkiksi BBC:n eri toimituksiin alkoi pian sodan alettua tulvia lehdistötiedotteita kuuden kappaleen päivävauhtia. Georgialaiset olivat hyvin perillä siitä, mitkä ovat ne maat, jotka voivat lobata Venäjään päin. Tutkimissani saksalaislehdissä georgialaispropaganda tulee läpi liki sensuroimatta.

Suomalaiset olivat silti kollegojaan varovaisempia Venäjän ruoskijoita. Helsingin Sanomat lähetti kirjeenvaihtajansa Tbilisiin muutama päivä sodan alkamisen jälkeen, ja jutut olivat hyvin maltillisia huolimatta Georgiassa varmasti vallinneesta kiihkosta. Suomalaiset ymmärsivät nopeasti, että Saakašvili teki kardinaalivirheen, eikä Georgian teatralista presidenttiä liikaa puolusteltu.

Niissä maissa, joihin lobbaaminen todella kohdistui, puolueeton journalismi kävi vaikeaksi. Saakašvili itse tarjoutui antamaan haastatteluja suurille läntisille televisioyhtiöille ja sanomalehdille, ja georgialaiset valtaapitävät poliitikot olivat aina valmiina haastateltaviksi mitä puhtaimmalla englannin kielellä. Moskovan päässä taas tarjolla oli yrmeitä byrokraatteja, joiden kielitaito vaihteli. Toisaalta haastattelemani brittitoimittajat kertoivat, että myös Moskovassa tiedon saanti oli tavallista parempaa, ja esimerkiksi sotilasasiantuntijoita ja myös poliitikkoja oli päivittäin tarjolla sodan kulkua kommentoimaan.

Jukka Pietiläisen analyysi paljastaa, että virolaislehdistö ei jättänyt käyttämättä tilaisuutta tukea Georgiaa. Viron ja Georgian suhteet ovat tiiviit. Georgia on muunmuassa eräs suurimmista Viron kehitysavun saajamaista.

Olisin oikeastaan yllättynyt, jos Viron lehdistö olisi uutisoinut sodasta jotenkin toisin. Viron ja Venäjän väliset ongelmat ovat aika ajoin nousseet kansainvälisiin uutisiin, ja virolaisten ja venäläisväestön kireät välit tekevät venäläisten tilan-

teen Virossa haastavaksi. Neuvostomiehityksen traumatisoima Viro halusi näyttää solidaarisuutensa Georgialle, ja silloin kun toimittajalla on asenne valmiina, faktojen tarkistus ja taustat unohtuvat helposti. Olisin itse halunnut kuulla, mitä Viron venäjänkielinen lehdistö sodasta kirjoitti.

Kiintoisa on Pietiläisen analyysi venäläislehdistä. Pietiläinen kirjoittaa, että Venäjän päälehdet kertoivat sodasta erilaisia tarinoita. Lehdet analysoivat etelä-ossetialaisten evakuointia Pohjois-Ossetiaan ja pohtivat operaation hintaa, selittivät sodan kulkua ja pohtivat Yhdysvaltain roolia konfliktissa. Suuri osa jutuista toki valotti tilannetta yksin venäläisestä näkökulmasta, mutta myös Georgiassa oli kirjeenvaihtajia. Kaikkiaan vaikuttaisi siltä, että vaikka lehdet kaunistelivat Venäjän osuutta kriisissä, uutisointi oli monipuolisempaa kuin vaikkapa Viron. Tämä ei tue yleistä käsitystä Venäjän median propagandaluonteesta ja maan vaikeasta sananvapaustilanteesta.

Siksi sähköisen median tutkiminen olisikin mielenkiintoista. Venäjän sinänsä monipuolinen lehdistö kärsii pienistä levikeistä, ja kansan suuret massat turvautuvat televisioon. Vietin itse lähes kuukauden Venäjällä sodan alkaessa; tuntuu manin perusteella venäläisten televisiokanavien sotauutisia ei voi kuvailla muuksi kuin mauttomaksi, häikäilemättömäksi sotapropagandaksi. Sinänsä hyvä, että lehdistö hoiti homman paremmin – mutta jäikö lehdistön rooliksi tarjota lisänäkökulmia niille, jotka halusivat tietää? Valtion TV-asemien suoritus oli alavoinen.

Itse tutkin sotauutisia Novaja gazetassa, Suddeutsche Zeitungissa, New York Timesissa ja the Guardianissa. Pyrkimykseni on verrata elokuun 2008 sodan kuvauksia siihen, millaisena Abhasian ja Etelä-Ossetian tilanne esiintyi lehdistössä vuosien 2004 ja 2006 konfliktien aikaan. Moni kysyy nyt, minkä konfliktien. Jo vuonna 2004, Saakašvilin oltua vallassa vasta muutaman kuukauden, Etelä-Ossetia oli räjähdysten partaalla. 2006 oli vuorossa Abhasia, jonne Georgia teki operaation palauttaakseen pienen osan alueesta hallintaansa. Näitä konflikteja ei kukaan muista, koska Venäjä ei ollut osapuoli.

Olen kuullut sanottavan, että kenenkään ei edes tarvitse muistaa. "Maailma on täynnä pieniä konflikteja, ja pieniä kansoja, jotka haluavat itsenäisyyttä." Näin minulle selitti eräs BBC:n toimittaja. Miksi siis Etelä-Ossetia olisi sen tärkeämpi kuin mikään muukaan? Ainoa syy siihen, miksi sota pääsi uutisiin, oli Venäjä. Juuri Venäjä teki konfliktista herkullisen, ja Neuvostoliiton historia antoi rasvaa Georgian PR-koneiston rattaisiin. Talvisota, Praha 1968, Afganistanin miehitys.... kaikkea tätä muisteltiin Georgiassa – ja kaikki tämä meni läpi eurooppalaisissa lehdissä, jollei muuten niin lainauksina. "Russia Is Back" – mikä herkullinen sanatrio, ja se löytyi monista lehdistä. Georgian ahkeralla PR-koneistolla oli toki oma roolinsa, mutta luulen, että ainakin sodan alkupäivinä reippaiden bryseliläiskonsulttien ei tarvinnut kuin hieman vinkata, ja journalisteja vietiin. Tutkimieni länsilehtien mukaan Venäjä on irrationaalinen, keskustelutaidoton jättiläismaa, joka rakastaa pienempien kiusaamista maailmanpolitiikan hiekkalaa-

tikolla. Lisätään siihen totaalinen historian unohtaminen – hyvin harvassa jutussa muistetaan Etelä-Ossetian ensimmäistä konfliktia ja Georgian tuolloisen presidentin Zviad Gamsahurdian ultranationalistista politiikkaa, joka tuolloin vei sotaan – ja soppa on valmis.

Oma pessimistinen arvioni on, että monimutkaisten konfliktien, kuten elokuun 2008 sodan, journalistinen kuvaaminen ei ainakaan tule kohenemaan. Talousongelmainen media vähentää väkeä kaikkialla, juustohöylä iskee ulkomaankirjeenvaihtajiin, ja juttujen määrä toimittajaa kohti päivässä kasvaa. Yritä siinä ymmärtää, taustoittaa ja analysoida, kun netissä pitäisi olla valmis juttu kymmenen minuutin päästä.

Salla Nazarenko opiskelee tämän lukuvuoden ajan Helsingin Sanomain Säätiön stipendillä Oxfordin yliopiston Reuters Institute for the Study of Journalismissa. Ennen Oxfordiin lähtöään hän työskenteli Institute for War and Peace Reportingin Georgian toimistossa projektipäällikkönä.